योगवासिष्ठः/प्रकरणम् ६ (निर्वाणप्रकरणस्य पूर्वार्धम्)/सर्गः ०१९

अज्ञातलेखकः

निर्वाणप्रकरणस्य पूर्वार्धम्

सर्गः १

सर्गः २

सर्गः ३

सर्गः ४

सर्गः ५

सर्गः ६

सर्गः ७

सर्गः ८

सर्गः ९

सर्गः १०

सर्गः ११

सर्गः १२

सर्गः १३

सर्गः १४

सर्गः १५

सर्गः १६

सर्गः १७

सर्गः १८

सर्गः १९

सर्गः २०

सर्गः २१

सर्गः २२

सर्गः २३

सर्गः २४

सर्गः २५

सर्गः ६५

सर्गः ६६

सर्गः ६७

सर्गः ६८

सर्गः ६९

सर्गः ७०

सर्गः ७१

सर्गः ७२

सर्गः ७३

सर्गः ७४

सर्गः ७५

सर्गः ७६

सर्गः ७७

सर्गः ७८

सर्गः ७९

सर्गः ८०

सर्गः ८१

सर्गः ८२

सर्गः ८३

सर्गः ८४

सर्गः ८५

सर्गः ८६

सर्गः ८७

सर्गः ८८

सर्गः ८९

सर्गः २६
सर्गः २७
सर्गः २८
सर्गः २९
सर्गः ३०
सर्गः ३१
सर्गः ३२
सर्गः ३३
सर्गः ३४
सर्गः ३५
सर्गः ३६
सर्गः ३७
सर्गः ३८
सर्गः ३९
सर्गः ४०
सर्गः ४१
सर्गः ४२
सर्गः ४३
सर्गः ४४
सर्गः ४५
सर्गः ४६
सर्गः ४७
सर्गः ४८
सर्गः ४९
सर्गः ५०
सर्गः ५१
सर्गः ९०
सर्गः ९१
सर्गः ९२
सर्गः ९३
सर्गः ९४
सर्गः ९५
सर्गः ९६
सर्गः ९७
सर्गः ९८
सर्गः ९९
सर्गः १००
सर्गः १०१
सर्गः १०२
सर्गः १०३
सर्गः १०४
सर्गः १०५
सर्गः १०६
सर्गः १०७
सर्गः १०८
सर्गः १०९
सर्गः ११०
सर्गः १११
सर्गः ११२
सर्गः ११३
सर्गः ११४
सर्गः ११५

सर्गः ५२ सर्गः ११६

सर्गः ५३ सर्गः ११७

सर्गः ५४ सर्गः ११८

सर्गः ५५ सर्गः ११९

सर्गः ५६ सर्गः १२०

सर्गः ५७ सर्गः १२१

सर्गः ५८ सर्गः १२२

सर्गः ५९ सर्गः १२३

सर्गः ६० सर्गः १२४

सर्गः ६१ सर्गः १२५

सर्गः ६२ सर्गः १२६

सर्गः ६३ सर्गः १२७

सर्गः ६४ सर्गः १२८

भुशुण्ड उवाच ।

इत्युत्सवे वर्तमाने तासां वाहास्त उत्तमाः ।

तथैव मत्ता जहसुर्ननृतुः पपुरप्यसृक् ।। १

तत्रैकत्रासवोन्मत्ताः काश्चिन्ननृनुरम्बरे ।

रथहंस्यः स्थिता ब्राहम्यः काकश्चालम्बुसारथः ।। २

नृत्यन्तीनां च हंसीनां पिबन्तीनामथासवम् ।

तले चाब्धितटानां तु रतिः सम्यगजायत ।। ३

संजातरतयो मत्ताः सर्वा हंस्य क्रमेण ताः ।

रेमिरे सह काकेनाप्यथ मत्तास्तदा किल ।। ४

सप्तानां कुलहंसीनां दयितो वायसस्त्वसो ।

क्रमेणारमतैकत्र यावदन्योन्यमीप्सितम् ।। ५

अथ ता गर्भधारिण्यो बभूवुरतितोषिताः ।

देव्यश्च कृतनृत्यास्ताः सुप्रशान्तमथाययुः ।। ६

ददुरोदनतां यातमीश्वराय प्रियामुमाम् ।

भोजनाय महामायां देव्यस्ताः शूलपाणये ।। ७

प्रिया मे भोजने दत्तेत्येवं च शशिशेखरः ।

बुद्ध्वा बभूव रुषितो यदा मातृगणं प्रति ।। ८

तदा तास्तां समुत्पाद्य स्वाङ्गदानेन वै पुनः ।

ददुर्भूयो विवाहेन पार्वतीमिन्दुमौलये ।। ९

ततो देव्यो हरश्चैव परिवारस्तथैतयोः ।

सर्वे संतुष्टमनसः स्वां स्वामुपययुर्दिशम् ।। 6.1.19.१०

अन्तर्वत्न्यो बभूवुस्ता ब्राह्म्यो हंस्यो मुनीश्वर ।

वृत्तान्तं कथयामासुर्ब्राह्म्या देव्या यथास्थितम् ।। ११

ब्राह्म्युवाच ।

हे वत्स्यः सांप्रतं वत्सवत्यो मे रथकर्मणि ।

न समर्था भवन्त्यो हि स्वैरं चरत सांप्रतम् ।। १२

इति गर्भालसा हंसीरुक्त्वा देवी दयापरा ।

निर्विकल्पसमाधाने ब्राह्मी तस्थौ यथासुखम् ।। १३

अजनाभिसरोजान्तवैरिञ्चकमलाकरे ।

गर्भालसा विचेरुस्ता राजहंस्यो मुनीश्वर ।। १४

एवं विपक्वगर्भास्ता नाभीकमलपल्लवे ।

सुवते स्म मृदून्यण्डान्यथ वल्ल्य इवाङ्कुरान् ।। १५

तानि कालं समासाद्य ततोऽण्डान्येकविंशतिः ।

गर्भाक्रान्त्या द्विधा जग्मुर्ब्रह्माण्डानीव सारवत् ।।१६

अण्डेभ्यस्तेभ्य एवं हि जाता वयमिमे मुने ।

भ्रातरश्चण्डतनया वायसा एकविंशतिः ।। १७

ते संजाता गता वृद्धिं तस्मिन्कमलपल्लवे ।

संजातपक्षाः संपन्ना गगनोड्डयने क्षमाः ।। १८

मातृभिः सह हंसीभिर्ब्राह्मी भगवती ततः ।

चिरमाराधिता सम्यक्समाधिविरता सती ।। १९

प्रसादपरया काले भगवत्या ततः स्वयम् ।

तथाङ्गानुगृहीता स्मो येन मुक्ता वयं स्थिताः ।। 6.1.19.२०

संशान्तमनसः शान्ता एकान्ते ध्यानसंस्थितौ ।

तिष्ठाम इति निश्चित्य पितुः पार्श्वे वयं गताः ।। २१

आलिङ्गितास्ततः पित्रा पूजितालम्बुसा वयम् ।

तया दृष्टाः प्रसादेन संस्थितास्तत्र संयताः ।। २२

चण्ड उवाच ।

पुत्राः कच्चिदपर्यन्तवासनातन्तुगुण्ठितात् ।

भवन्तो निर्गता नूनमस्मात्संसारजालकात् ।। २३

नो चेद्वयं भगवतीं तदिमां भृत्यवत्सलाम् ।

प्रार्थयामो यथा यूयं भवथ ज्ञानपारगाः ।। २४

काका ऊचुः ।

तात ज्ञातमलं ज्ञेयं ब्राह्म्या देव्याः प्रसादतः ।

किंत्वेकान्तस्थितेः स्थानमभिवाञ्छाम उत्तमम् ।।२५

चण्ड उवाच ।

सर्वरत्नगणाधारः समस्तसुरसंश्रयः ।

अस्ति ह्येव महोत्सेधो मेरुर्नाम महीधरः ।। २६

लसच्चन्द्रार्कदीपस्य भूतवृन्दकलत्रिणः ।

ब्रह्माण्डमण्डपस्यान्तः स्तम्भः कनकनिर्मितः ।। २७

सौवर्णचन्द्रपीठाढ्यो रत्नाढ्यशिखराङ्गुलिः ।

ध्वनद्द्वीपाब्धिवलयो भुवेवोन्नमितो भुजः ।। २८

वृतः कुलाद्रिसामन्तैर्जम्बूद्वीपासने स्थितः ।

राजा चन्द्रार्कनयने भ्रमयञ्छैलसंसदि ।। २९

तारौघमालतीमाल्यो दिग्दशैकाम्बराम्बरः ।

नागजातिद्वयस्थात्मा नाकनायकभूषणः ।। 6.1.19.३०

दिगङ्गनाभिरभितो रम्याभिः पुरभूषणैः ।

एष निस्यन्दिभिः शीतैर्वीजितो घनचामरैः ।। ३१

षोडशास्य सहस्राणि योजनानामधः क्षितौ ।

स्थिताः पादाः प्रपूज्यन्ते नागासुरमहोरगैः ।। ३२

अशीतिश्च सहस्राणि देहोऽस्यार्केन्दुलोचनः ।

पूज्यते नाकसदने सुरगन्धर्वकिंनरैः ।। ३३

चतुर्दशविधान्येनं गृहस्थमिव बान्धवाः ।

उपजीवन्ति भूतानि मिथो दृष्टपुरास्पदम् ।। ३४

अस्य त्वीशानदिग्भागे पद्मरागमयं बृहत् ।

विद्यते शृङ्गमपरो दिवाकर इवोदितः ।। ३५

अस्यास्ति पृष्ठे भूतौघवृतः कल्पतरुर्महान् ।

जगतः शिखरादर्शे प्रतिबिम्बमिव स्थितः ।। ३६

तस्यास्ति दक्षिणस्कन्धे शाखा कनकपल्लवा ।

रत्नस्तबकनीरन्ध्रा चन्द्रबिम्बोल्लसत्फला ।। ३७

तत्र पूर्वं मया नीडं कृतमासीत्स्फुरन्मणि ।

देव्या ध्याननिषण्णायां यस्मिन्किल रमे सुताः ।। ३८

रत्नपुष्पदलच्छन्नं रसायनफलान्वितम् ।

चिन्तामणिशलाकाभिर्विहितालिन्दसंस्थिति ।। ३९

बुद्धिपूर्वसमाचारैः संपूर्णं काकपुत्रकैः ।

शीतलाभ्यन्तरं हृद्यं पूरितं कुसुमोत्करैः ।। 6.1.19.४०

तद्गच्छत सुता नीडं दुर्गं नाकवतामपि ।

भोगं मोक्षं च तत्रस्था निर्विघ्नमलमाप्स्यथ ।। ४१

इत्युक्त्वास्मान्पिता तत्र चुचुम्बाभ्यालिलिङ्ग च ।

ददौ देव्या यदानीतमस्मभ्यं च तदामिषम् ।। ४२

तद्भुक्त्वा चरणौ देव्याः पितुश्चैवाभिवाद्य च ।

विन्ध्यकच्छाद्वयं तस्मात्स्थानादालम्बुसात्प्लुताः ।। ४३

क्रमेणाकाशमुल्लङ्घ्य निर्गत्याम्बुदकोटरैः ।

पवनस्कन्धमासाद्य वन्दितव्योमचारिणः ।। ४४

परिहृत्य दिनाधीशं लोकान्तरपुरं गताः ।

स्वर्गमुल्लङ्घ्य याताः स्मो ब्रह्मलोकं मुनीश्वर ।। ४५

प्रणामपूर्वं तत्रैतद्यथावत्तत्पितुर्वचः ।

मात्रे च भगवत्यै च ब्राह्म्यै चाशु निवेदितम् ।। ४६

ताभ्यां सस्नेहमालिङ्ग्य गच्छतेत्याज्ञयैधिताः ।

वयं कृतनमस्कारा ब्रह्मलोकाद्विनिर्गताः ।। ४७

उल्लङ्घ्य लोकपालानां पुरीस्तपनभास्वराः ।

आकाशगामिनो लोलाः पवनस्कन्धचारिणः ।। ४८

इमं कल्पतरुं प्राप्य निजं नीडं प्रविश्य च ।

दूरस्थबाधास्तिष्ठामो मुने मौनमवस्थिताः ।। ४९

जाता यथा वयमिमे स्थितिमागताश्च

संप्राप्य बोधमुपशान्तधियो यथावत् ।

एतत्तदुक्तमविखण्डमलं मया ते

शेषेण मां समनुशाधि महानुभाव ।। 6.1.19.५०

इत्यार्षे श्रीवासिष्ठमहारामायणे वाल्मीकीये दे० मोक्षोपायेषु निवाणप्र० पू० भुशुं० आलयलाभो

नामैकोनविंशतितमः सर्गः १९।।